

УДК 342.951(477)

DOI https://doi.org/10.32836/2521-6473-2018-2-66-73

В. В. Ліпинський, кандидат юридичних наук,
доцент, доцент кафедри адміністративного
та митного права
Університету митної справи та фінансів

ЩОДО ДЕЯКИХ ПИТАНЬ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ СПРАВ ПРО ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ, ЗАВЕДЕНИХ ЗА ОЗНАКАМИ СТАТТІ 472 МИТНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Розглянуті і проаналізовані деякі питання судового розгляду справ про порушення митних правил, заведених за ознаками статті 472 Митного кодексу України. На підставі проведеного аналізу зроблено відповідні висновки і надано пропозиції.

Ключові слова: порушення митних правил, суд, товари, транспортні засоби, адміністративні стягнення, постанова.

V. V. Lipynskyi. On some issues of the trial of cases on violation of the customs rules started according to features of Article 472 of the Customs Code of Ukraine

The systematic analysis of foreign economic operations and the determination of their expediency, control of the routes of goods and vehicles, and the strengthening of control over the implementation of foreign economic operations with some highly liquid goods on a permanent basis is carried out by the State Fiscal Service of Ukraine.

According to the results of the analysis of the detected attempts of illegal movement of goods and minimization of taxes during their import, a systemic problem has been identified related to the presence of goods in the territory of Ukraine, vehicles whose customs clearance was not carried out, therefore the state budget has not received proper customs payments in full. One of the reasons for such a situation on the domestic market of imported goods is using the gaps in the current legislation and the committing of illegal actions aimed at the non-declaring of goods and vehicles by unscrupulous subjects of foreign economic activity.

In view of the above, question of customs rules violation adjudication established on the grounds of Article 472 of the Customs Code of Ukraine ("Non-declaration of goods, vehicles of commercial purpose") acquires relevance.

Key words: violation of customs rules, court, goods, vehicles, administrative penalties, decree.

Постановка проблеми. Системне вивчення зовнішньоекономічних операцій та визначення їх доцільності, контроль маршрутів руху товарів і транспортних засобів, посилення контролю за здійсненням зовнішньоекономічних операцій з окремими високоліквідними товарами на постійній основі здійснюється Державною фіскальною службою України (далі – ДФСУ).

У попередніх публікаціях ми зазначали: «За результатами аналізу викритих спроб незаконного переміщення товарів та мінімізації податків під час їх імпорту виявлено системну проблему, пов'язану з наявністю в торговому обігу на території України товарів, транспортних засобів, митне оформлення яких не здійснювалося, через що державний бюджет не отримав у повному обсязі належні митні платежі. Однією із причин такої ситуації на вітчизняному ринку імпортованих товарів є використання несумлінними суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності прогалин у чинному законодавстві та вчинення протиправних дій, спрямованих на недекларування товарів і транспортних засобів» [1, с. 44].

З огляду на вказане, набуває актуальності питання судового розгляду справ про порушення митних правил, заведених за ознаками ст. 472 Митного кодексу України («Недекларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення»).

© В. В. Ліпинський, 2018

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремим питанням притягнення до адміністративної відповідальності та розгляду справ про порушення митних правил присвятили свої роботи такі вітчизняні науковці та практичні працівники, як: С. В. Ківалов, В. В. Ліпінський, А. І. Педешко, Д. В. Приймаченко й інші [2–7]. Питанням судового розгляду справ про порушення митних правил, заведених за ознаками ст. 472 Митного кодексу України, приділено недостатньо уваги.

Мета статті – проаналізувати деякі питання нормативно-правового забезпечення та правозастосування під час судового розгляду справ про порушення митних правил, заведених за ознаками ст. 472 Митного кодексу України.

Виклад основного матеріалу. Як свідчить аналіз діяльності ДФС на виконання завдань, визначених у Митному кодексі України (далі – МКУ), протягом 2017 р. митницями ДФС порушено майже 32,3 тис. справ щодо митних правил на загальну суму понад 1,59 млрд гривень. З них у 7 тис. справ вилучено предмети порушень на суму понад 746 млн гривень. Кількість порушених справ 2017 р. майже на третину перевищує показник 2016 р. Так, тоді було порушено 23,2 тис. справ на суму понад 2,09 млрд гривень. Найчастіше митницями фіксувалися порушення під час переміщення продовольчих товарів. За 2017 р. встановлено 2,7 тис. таких випадків на загальну суму майже 67,9 млн гривень. Здебільшого виявлялися тютюнові вироби – 1,9 тис. випадків, алкогольні напої – 182 випадки, м'ясо та вироби з нього – 91 випадок, молоко та вироби з нього – 60 випадків тощо.

Порушення під час переміщення промислових товарів установлені у 2,7 тис. випадках на загальну суму понад 545,5 млн гривень. Так, найчастіше з порушенням намагалися перемістити товари легкої промисловості – 187 випадків, на суму понад 123,41 млн грн, побутову техніку – 122 випадки, вилучено 464 одиниці на суму понад 3,23 млн грн; мобільні телефони (смартфони) – 102 випадки, вилучено 387 одиниць на суму понад 3,81 млн грн, дорогоцінні метали і каміння – 64 випадки, на суму понад 14,23 млн грн, обчислювальну й оргтехніку – 55 випадків, вилучено 818 одиниць на суму понад 3,64 млн грн.

Також за вказаний період встановлено 444 випадки переміщення валюти на суму понад 79,49 млн грн.

На розгляд до суду митницями ДФС передано майже 7,8 тис. справ про порушення митних правил (на суму понад 1,47 млрд грн). За результатами розгляду справ судом ухвалено рішення про конфіскацію безпосередніх предметів правопорушень на суму понад 433,56 млн грн. Накладено штрафів на суму понад 401,57 млн грн.

Протягом 2017 р. викрито 1,2 тис. фактів незаконного переміщення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів. Виявлено 0,786 кг кокаїну, 78,56 кг та 0,01 л канабісу; 34,7 кг, 19 278 таб., 809 капс., 97 амп., 0,538 л інших наркотичних засобів; 226,86 кг, 26 753 таб., 26 689 капс., 49 амп., 0,234 л психотропних речовин; а також 7,69 кг, 92,5 л, 62 403 табл., 40 капс., 14 амп. прекурсорів. Відповідно до вимог Кримінального процесуального кодексу (далі – КПК) України, митницями ДФС до правоохоронних органів України надіслано 851 повідомлення про протиправні діяння, що містять ознаки злочинів, передбачених ст. ст. 305, 307, 309 Кримінального кодексу (далі – КК) України. Найбільша кількість випадків затримань припадає на поштовий зв'язок – 595, автомобільний вид транспорту – 409, залізничний – 120, пішки – 55, морський – 35, авіаційний – 34 випадків. Найчастіше небезпечні речовини намагалися ввезти в Україну (942 випадки), а вивезти – 306. Випадки незаконного переміщення наркотичних засобів, психотропних речовин, їхніх аналогів та прекурсорів виявлені на кордоні з Російською Федерацією (далі – РФ) – 295, з Республікою Білорусь – 110, з Молдовою – 93, з Польщею – 74, з Угорщиною – 60, з Румунією – 7, зі Словаччиною – 6.

Для встановлення джерел і каналів переміщення наркотичних засобів та осіб, які беруть у цьому участь, відповідно до ст. 456 МКУ, спільно з оперативними підрозділами правоохоронних органів проведено 68 контрольованих поставок. Упродовж 2017 р. митницями ДФС виявлено 467 фактів переміщення через митний кордон України зброї та боєприпасів із порушенням митного чинного законодавства. Митницями ДФС надіслано до правоохоронних органів 92 повідомлення про протиправні діяння, що містять можливі ознаки злочину, передбаченого ст. 201 КК України, та 74 повідомлення за можливими ознаками злочину, передбаченого ст. 263 КК України, де предметами злочину були зброя та боєприпаси [8].

У результаті вжитих митницями ДФС організаційно-практичних заходів, проведеної аналітично-пошукової роботи упродовж 6 місяців 2018 р. виявлено 22 447 порушень митних правил із вартістю предметів правопорушень на суму понад 986 млн грн. Кількість складених протоколів про порушення митних правил порівняно з аналогічним періодом минулого року збільшилася на 57,6%.

У 2 614 справах про порушення митних правил тимчасово вилучено предмети правопорушень на суму майже 389,17 млн грн. Зокрема, у справах про порушення митних правил вилучено промислових товарів на суму 170,04 млн грн; продовольчих товарів та сільгосппродукції на суму 66,51 млн грн; валюти на суму 43,32 млн грн; транспортних засобів на суму 109,3 млн грн.

Безпосередньо митницями ДФС розглянуто 17 034 справи про порушення митних правил, що становить 88,7% від заведених справ, розгляд яких віднесено до компетенції митниць ДФС (19 193 справи). Застосовано адміністративне стягнення у вигляді штрафу на суму 9,27 млрд грн.

На розгляд до суду митницями передано 2 866 (88,1% від заведених справ, розгляд яких віднесено до компетенції судів) справ про порушення митних правил на суму 702,7 млн грн. За результатами розгляду справ про порушення митних правил судом винесено 2 853 постанови в справах, що становить 99,5% від кількості переданих до суду справ.

Судами за результатами розгляду справ винесено рішення про накладення стягнень у вигляді штрафу та конфіскації на суму 209,68 млн грн.

Протягом вказаного періоду митницями ДФС виявлено 371 факт переміщення через митний кордон України наркотичних засобів, психотропних речовин, їхніх аналогів та прекурсорів із порушенням митного законодавства. Митницями ДФС виявлено: кокаїну – 14,6 кг, героїну – 5,3 кг, екстракційного опію – 20,3 кг, 2 859 таб., 457 капс., 22 амп. інших наркотичних засобів; 5,4 кг, 43 767 таб., 2014 капс., 20 амп., 0,02 л психотропних речовин; а також 1 407 кг, 16 522 л, 28 994 табл. прекурсорів.

Крім того, виявлено 194 факти переміщення через митний кордон України зброї та боєприпасів із порушенням митного чинного законодавства.

У разі виявлення під час переміщення через митний кордон України ознак кримінальних правопорушень, передбачених КК України митниці ДФС надсилають про це повідомлення до правоохоронних органів.

Виявлені предмети встановленим порядком вилучаються слідчими правоохоронних органів. Всього упродовж 6 місяців 2018 р. митницями ДФС до правоохоронних органів надіслано 808 повідомлень про виявлення ознак кримінальних правопорушень, з яких у зв'язку з виявленням ознак злочину, передбаченого ст. 201 КК України, – 64 повідомлення, у зв'язку з виявленням ознак злочину, передбаченого ст. 305 КК України, – 236 повідомлень, у зв'язку з виявленням ознак злочинів, передбачених іншими статтями КК України, – 508 повідомлень [9].

Зазначене вище свідчить про те, що протиправні дії, спрямовані на недекларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення, завдають шкоди економічним інтересам держави.

Відповідно до ст. 472 МКУ, недекларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України, – це незааявлення за встановленою формою точних та достовірних відомостей (наявність, найменування, або назва, кількість тощо) про товари, транспортні засоби комерційного призначення, які підлягають обов'язковому декларуванню в разі переміщення через митний кордон України [10].

Санкція ст. 472 МКУ передбачає накладення штрафу в розмірі 100% вартості цих товарів, транспортних засобів із конфіскацією зазначених товарів, транспортних засобів.

Відповідно до ч. 3 ст. 465 МКУ, конфіскація товарів, транспортних засобів, зазначених у п. 3 ст. 461 цього Кодексу, застосовується судом незалежно від того, чи є ці товари, транспортні засоби власністю особи, яка вчинила правопорушення.

Наприклад, громадянин України М. повертався в Україну з Італії, де перебував у приватних справах. Формою проходження митного контролю обрано «червоний коридор». Громадянин заповнив митну декларацію, в якій вказав транспортний засіб, іноземну валюту та наявність особистих речей у кількості 55 місць. Під час усного опитування громадянин підтвердив відомості, вказані ним у митній декларації, та заперечив наявність будь-яких інших товарів, зокрема тих, що підлягають обов'язковому декларуванню, чи переміщення яких через митний кордон України заборонено або обмежено.

Під час проведення митного контролю транспортного засобу, окрім заявлених ним особистих речей, виявлено незааявлені товари на суму понад 54 тис. грн. За цим фактом Закарпатською митницею складено протокол про порушення митних правил щодо зазначеної особи за ознаками правопорушення, передбаченого в ст. 472 МКУ.

Зазначений громадянин письмово пояснив, що незадекларовані товари він переміщував в Україну на прохання малознайомого йому громадянина Італії. Надалі правопорушник повинен був переслати товар поштою на адресу, зазначену на упаковках товарів, наміру порушувати митне законодавство не мав.

Постановою Ужгородського міжрайонного суду Закарпатської області в справі про порушення митних правил громадянина України М. визнано винним у порушенні митних правил, передбачених ст. 472 МКУ, накладено адміністративне стягнення у вигляді штрафу в розмірі 100% вартості товарів з їх конфіскацією [11].

У ч. 2 ст. 467 МКУ визначено, що коли справи про порушення митних правил відповідно до ст. 522 цього Кодексу розглядаються судами (суддями), адміністративне стягнення за порушення митних правил може бути накладено не пізніше ніж через шість місяців із дня вчинення правопорушення, а в разі розгляду судами (суддями) справ про порушення митних правил, що тривають, зокрема, передбачені ст. ст. 469, 477–485 цього Кодексу, – не пізніше ніж через шість місяців із дня виявлення цих правопорушень.

Триваючими правопорушеннями є проступки, пов'язані із тривалим, безперервним невиконанням обов'язків, передбачених правовою нормою. Такі правопорушення припиняються виконанням установлених обов'язків або притягненням винної особи до відповідальності.

Триваючими визнаються правопорушення, які, розпочавшись із будь-якої протиправної дії чи бездіяльності, здійснюються потім безперервно шляхом невиконання обов'язків. Початковим моментом такого діяння може бути активна дія чи бездіяльність, коли винна особа або не виконує конкретний покладений на неї обов'язок, або виконує його не повністю, або неналежним чином.

Передбачене в ст. 472 МКУ порушення митних правил, яке полягає в недекларуванні товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України, характеризується вчиненням одноразової дії в певний час.

Зазначене порушення митних правил не можна вважати триваючим, воно припиняється з поданням декларації митному органу, а отже, адміністративне стягнення може бути накладено не пізніше як через шість місяців із дня його вчинення.

Наприклад, Галицьким районним судом м. Львова винесено постанову в справі про порушення митних правил. Відповідно до цієї постанови, «<...> заслухавши пояснення представника Львівської митниці, дослідивши матеріали справи, суд прийшов до висновку, що в діях Г. наявні ознаки правопорушення, передбаченого ст. 472 МКУ, однак провадження в справі підлягає закриттю з таких підстав.

Судом встановлено, що згідно із протоколом про порушення митних правил, складеним 25 вересня 2014 р., адміністративне правопорушення Г. вчинено 25 вересня 2014 р., а матеріали справи надійшли зі спливом шести місяців – 2 вересня 2015 р.

Вина Г. у вчиненні правопорушення, передбаченого ст. 472 МКУ, підтверджується протоколом про порушення митних правил, митною декларацією, актом про проведення огляду (переогляду) товарів, транспортних засобів, ручної поклажі та багажу.

Дане адміністративне правопорушення не є триваючим, з моменту його вчинення минуло більш ніж шість місяців. Отже, строк накладення адміністративного стягнення минув, у зв'язку із цим провадження в справі підлягає закриттю» [11].

Відповідно до ч. 1 ст. 268 МКУ, наявність у митній декларації помилок, які не призвели до неправомірного звільнення від сплати митних платежів або зменшення їхнього розміру, до незабезпечення дотримання заходів тарифного та/або нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, не призводить до застосування санкцій, передбачених цим Кодексом та іншими законодавчими актами України, крім випадків, передбачених ч. 3 цієї статті (тобто коли особа систематично (більше двох разів протягом місяця) припускається в митній декларації помилок, зазначених у ч. 1 цієї статті (крім орфографічних помилок), орган доходів і зборів застосовує до такої особи санкції, передбачені цим Кодексом та іншими законодавчими актами України).

Наприклад, під час розгляду справи про порушення митних правил Ковпаківський районний суд м. Суми встановив: «Із долученої до матеріалів справи митної декларації від 28 серпня 2015 р., заповненої особисто Ш. вбачається, що в п. 3.1 він вказав 33 100 доларів Сполучених Штатів Америки (далі – США). Хоча насправді він ввезив в Україну 63 000 доларів США та 8 000 гривень. Тим самим не вказав у декларації 29 900 доларів США та 8 000 грн.

Заперечуючи проти адміністративного протоколу, як Ш., так і його захисник зазначили, що в даному разі мала місце помилка в митній декларації, яка звільняє Ш. від відповідальності за це порушення митних правил, оскільки цією помилкою жодної шкоди державі Україна завдано не було, і ця помилка не призводить до неправомірного звільнення від сплати митних платежів або зменшення їхнього розміру, оскільки ст. 268 МКУ передбачено, що допущення в митній декларації помилок, які не призвели до неправомірного звільнення від сплати митних платежів або зменшення їхнього розміру, до незабезпечення дотримання заходів тарифного та/або нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, не тягне за собою застосування санкцій, передбачених цим Кодексом та іншими законодавчими актами України, крім випадків, передбачених ч. 3 цієї статті.

Однак така позиція є помилковою, виходячи з такого: ст. 472 МКУ передбачає відповідальність за недекларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України, тобто незаявлення за встановленою формою точних та достовірних відомостей (наявність, найменування, або назва, кількість тощо) про товари, транспортні засоби комерційного призначення, які підлягають обов'язковому декларуванню в разі переміщення через митний кордон України.

Тобто вказаною нормою Закону передбачений формальний склад адміністративного правопорушення, а не матеріальний, у виді настання якихось негативних наслідків чи завдання шкоди державі.

Тому склад адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 472 МКУ, у даному випадку буде мати місце в разі нез'явлення за встановленою формою, передбаченою в декларації, всієї суми валютних цінностей або гривні України без настання будь яких негативних наслідків для держави Україна.

Згідно з постановою правління Національного банку України від 27 травня 2008 р. № 148, р. 2 «Увезення та вивезення за межі України готівки», п. 3 «Фізична особа-нерезидент має право ввозити в Україну готівку в сумі, що перевищує в еквіваленті 10 000 євро, за умови письмового декларування митному органу в повному обсязі».

Згідно із ч. 8 ст. 264 МКУ, з моменту прийняття органом доходів і зборів митної декларації вона є документом, що засвідчує факти, які мають юридичне значення, а декларант або уповноважена ним особа несе відповідальність за подання недостовірних відомостей, наведених у цій декларації» [11].

У результаті аналізу системної правозастосовчої діяльності митних органів ми погоджуємося з думкою О. В. Карнаухова, який зазначив: «Досліджуючи систему криміналістичного забезпечення, ми надаємо в ній особливе, центральне місце підсистемі нормативно-правового забезпечення, яка формує не лише правила поведінки суб'єктів криміналістичного забезпечення, але й умови одночасної діяльності всіх підсистем системи криміналістичного забезпечення» [12, с. 132].

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. У підсумку можна констатувати, що під час судового розгляду справ про порушення митних правил, заведених за ознаками ст. 472 МКУ, суд враховує якість провадження в справі, а саме:

- 1) своєчасне, всебічне, повне й об'єктивне з'ясування обставин кожної справи;
- 2) вирішення її з дотриманням вимог закону;
- 3) забезпечення виконання винесеної постанови;
- 4) виявлення причин та умов вчинення порушень митних правил;
- 5) запобігання таким правопорушенням.

Своєчасність передбачає дотримання процесуальних строків накладення адміністративних стягнень і розгляду справи.

Усебічність зобов'язує орган або посадову особу дослідити всі факти й обставини скоєння порушення митних правил, які мають значення для вирішення справи.

Повнота з'ясування обставин кожної справи завдяки виконанню всіх процесуальних дій. Крім того, як слушно зазначає Є. О. Легеза: «При розв'язанні спорів за позовами на рішення, дії чи бездіяльність суб'єктів владних повноважень у сфері надання адміністративних послуг суди, відповідно до ч. 3 ст. 2 КАС України, повинні перевіряти, чи прийняті (вчинені) вони: 1) на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України; 2) з використанням повноваження та з метою, з якою це повноваження надано; 3) обґрунтовано, тобто з урахуванням усіх обставин, що мають значення для прийняття рішення (вчинення дії); 4) безсторонньо (неупереджено); 5) добросовісно; 6) розсудливо; 7) з дотриманням принципу рівності перед законом, запобігаючи несправедливій дискримінації; 8) пропорційно, зокрема з дотриманням необхідного балансу між будь-якими несприятливими наслідками для прав, свобод та інтересів особи і цілями, на досягнення яких спрямоване це рішення (дія); 9) з урахуванням права особи на участь у процесі прийняття рішення; 10) своєчасно, тобто протягом розумного строку» [13, с. 10–11].

Об'єктивність досягається неупередженим ставленням до фактів та обставин, що з'ясовані під час провадження, та до особи, яка притягається до адміністративної відповідальності за порушення митних правил.

Як зазначив В. В. Варава, «<...> під час адміністративного провадження в справі про порушення митних правил, що здійснюється працівниками митниць ДФС, останні також конче потребують оперативної інформації для отримання відомостей про обставини правопорушення та особу, що його вчинила» [14, с. 51].

Провадження в справах про порушення митних правил повинно здійснюватися на засадах суворого додержання законності. Орган (посадова особа) під час розгляду справи про порушення митних правил зобов'язаний з'ясувати таке: чи було вчинено адміністративне правопорушення, чи винна дана особа в його вчиненні, чи підлягає вона адміністративній відповідальності, чи є обставини, що пом'якшують та/або обтяжують відповідальність, чи є підстави для звільнення особи, що вчинила правопорушення, від адміністративної відповідальності, а також з'ясувати інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи.

Варто зазначити, що органи доходів і зборів беруть участь у виконанні винесеної постанови не лише тоді, коли вона винесена цим органом, а й на стадії провадження в справі, коли посадові особи мають право тимчасово вилучати товари, транспортні засоби комерційного призначення та документи, призначити експертизи тощо.

Виконання завдання щодо виявлення причин та умов, що спричиняють вчинення порушень митних правил, полягає у виконанні положень ст. 282 КУпАП, якою передбачено, що орган (посадова особа), який розглядає справу, встановивши причини й умови, що сприяли вчиненню адміністративного правопорушення, вносить у відповідний державний орган чи орган місцевого самоврядування, громадську організацію або посадовій особі пропозиції про вжиття заходів щодо усунення цих причин та умов. Про вжиті заходи протягом місяця із дня надходження пропозиції повинно бути повідомлено орган (посадову особу), який вніс пропозицію.

Як ми наголошували в попередніх публікаціях, «для вирішення проблеми недекларування товарів, транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, ДФСУ доцільно організувати оперативний обмін інформацією з Державною прикордонною службою України та митними адміністраціями іноземних країн» [1, с. 51].

Список використаних джерел:

1. Ліпінський В. В. Проблемні питання кваліфікації протиправних дій, спрямованих на недекларування товарів, транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України. *Правова позиція*. 2017. № 1 (18). С. 43–52.
2. Адміністративна відповідальність за порушення митних правил: навч. посібник / за заг. ред. В. В. Ченцова. К.: Істина, 2010. 208 с.
3. Кивалов С. В. Таможенное право (административная ответственность за нарушение таможенных правил). Одесса, 1996.
4. Педешко А. І. Адміністративна відповідальність за порушення митних правил: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2000. 176 с.
5. Приймаченко Д. В. Докази у провадженні в справах про порушення митних правил: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Ірпінь, 2002. 19 с.
6. Ліпінський В. В. Підстави для закриття судами справ про порушення митних правил: проблемні питання. *Митна справа*. 2011. № 6 (78). С. 31–36.
7. Ліпінський В. В. Проблемні питання судового розгляду справ про порушення митних правил. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2011. № 4. С. 424–432.

8. Інформація щодо стану боротьби з митними правопорушеннями упродовж 2017 р. Державної фіскальної служби України. К., 2018. URL: <http://www.sfs.gov.ua/media-tsentr/novini/324647.htm> (дата звернення: 29.01.2018).

9. Інформація щодо стану боротьби з митними правопорушеннями упродовж 6 місяців 2018 р. Державної фіскальної служби України. К., 2018. URL: <http://www.sfs.gov.ua/diyalnist-/borotba-z-ekonomichnoyu-zlochinnistyu-ta/informatsiya-pro-vjittya-zahodiv-schodo-bo/346195.htm> (дата звернення: 02.08.2018).

10. Митний кодекс України: Закон України від 13 березня 2012 р. № 4495-VI / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17> (дата звернення: 08.08.2018).

11. Лист Державної фіскальної служби України від 31 березня 2016 р. № 11040/7/99-99-26-03-02-17. URL: <http://www.sfs.gov.ua/zakonodavstvo/mitne-zakonodavstvo/listi/> (дата звернення: 10.04.2016).

12. Карнаухов О. В. Особливості системи криміналістичного забезпечення. Правова позиція. 2017. № 1 (18). С. 127–133.

13. Легеза Є. О. Деякі аспекти оскарження результатів надання публічних послуг в судовому порядку. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». 2016. № 1. Т. 3. С. 34–37.

14. Варава В. В. Вдосконалення оперативно-розшукового та митного законодавства у контексті проблем викриття кримінальних правопорушень у митній сфері. Правова позиція. 2016. № 1 (16). С. 126–131.